ANCHETA ESTIVALĂ (I) A „REALITĂȚII EVREIEȘTI“

Inițiem acum, în numărul nostru din iulie-august tradiționala noastră „anchetă“, care devansează începutul noului an 5769. După aprecierile R.E., au mai rămas cel puțin 100 de creatori evrei în stare să răspundă întrebării solicitante pentru întreaga noastră comunitate: „La ce lucrați?“; „Ce ne veți mai dărui nou în viitorii ani?“.

Îi asigurăm pe cei pe care nu i-am putut cuprinde acum, fie din lipsă de spațiu, fie că nu i-am putut deocamdată contacta, că n-am uitat însă pe nimeni și vom reveni în 5769 cu un solicitant „buget“ (ca să fim în tema revistei), pentru anul viitor. Vă vom telefona, vă vom scrie, vă vom căuta... Dacă ne veți trimite cu anticipație răspunsurile, multe dintre ele vor putea fi cuprinse în numărul din septembrie. Sunteți pentru noi oxigenul vital, încrederea dvs. ne onorează și ne dă noi puteri. **(R.E. - pt. conformitate, NEDEEA BURCĂ)**

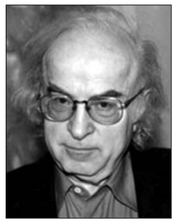

NORMAN MANEA

Nu e bine să vorbim prea mult despre lucruri neterminate

Lucrez la o serie de autor, care este anunțată la „Polirom“... ar conține, în principiu, peste 20 de volume și am deja foarte mult de citit, de văzut... pe urmă lucrez de mulți ani, de prea mulți ani, la o carte care trebuie să fie un roman al exilului, sper să-l pot termina anul acesta; apoi, am alte două cărți de convorbiri, una cu Marta Petreu și alta cu un tânăr intelectual german... dar nu e bine să vorbim prea mult despre lucruri neterminate sau potențiale...

Pe masa de lucru am - și asta aș vrea cel mai mult să pot să finalizez - un volum despre *Holocaustul în literatură*, pentru „Hasefer“; am mai multe texte, însă nu pot să dau cartea până nu scriu eseul fundamental, care s-ar referi la Fundoianu și la Paul Celan. Dacă reușesc asta, restul, totul este terminat. Deci, mă rog, sunt multe lucruri potențiale... (fragment dintr-o convorbire pe care am avut-o cu Norman Manea, în timpul vizitei sale în România).

ION IANOȘI

Apartenența mea evreiască va juca un rol important

Intenționez să refac studiile disparate despre *Autori și opere*. Volumul întâi, care se ocupă de culturile occidentale, a apărut deja la Editura „Ideea europeană“, cel de-al doilea este în pregătire și se va ocupa de cultura rusă. Voi relua și preocupările mele de memorialistică, în care apartenența mea evreiască va juca un rol important.

P.S. - *Nu vă ascundem, dle Ianoși, că ar fi o onoare pentru noi să vă găsiți, fie și semestrial, răgazul unor participări la Colegiul revistei. N-avem printre noi și avem o imensă nevoie de un Ion Ianoși.* **(R.E.)**

JANINA IANOȘI

Deocamdată, mă străduiesc să continui ce am început...

...adică traducerile din Marina Țvetaeva. A apărut de curând, la Editura „Ideea Europeană“, un volum și, în vara aceasta, voi încerca să-l traduc pe cel de-al doilea.

P.S. - *Ne permiteți să anunțăm, fie și în numărul nostru de septembrie, versuri de Țvetaeva, în traducerea dvs.?* **(R.E.)**

TANIA LOVINESCU

Nu în ultimul rând, vreau să mă bucur de copii și de nepoți

În ianuarie 2008, mi-a apărut la Editura „Hasefer“ volumul de versuri *Fața de masă cu zodiac*.

Continui să fiu corespondent permanent al revistei „Minimum“ și, totodată, pregătesc un alt volum de versuri, *Catedra de vrăbii*, care va apărea la Editura „Libra“.

Dar, nu în ultimul rând, vreau să mă bucur de copiii mei și de nepoți.

P.S. - *Noi vrem să ne bucurăm, în plus, de întâlniri cât mai frecvente cu dvs. și de cât mai multe colaborări în paginile revistei. Vă așteptăm. Vom insista atât cât va fi nevoie. Vă mulțumim.* **(R.E.)**

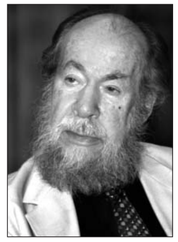

ȘTEFAN IUREȘ

Prea-târziul

Dacă, asumându-mi riscul de a-i enerva pe „colegii de pagină“, aș ține să fiu prezumțios, atunci mi-aș mărturisi convingerea că întredeschiderea unei lucarne către un așa-zis șantier personal de creație nu are, în realitate, alt rol decât acela de a spori, printr-o declarație publică, numărul instrumentelor de autoconstrângere. Ca și cum, în prezența unei mulțimi de martori, ai semna o chitanță pentru returnarea, la dată fixă, a împrumutului *x*, plus dobânda *y*. Inconștientule, unde ai lăsat locul datorat lehamitei?

Accidentul lăcustelor devoratoare de idei de ce nu-i prevăzut în nici o clauză? Alte invazii, în interior, crezi că pot fi ținute la distanță prin simple ciocănituri în lemnul mesei? Și de când nu ți-ai mai deschis buletinul de identitate ca să-ți reamintești vârsta? Ori, poate crezi că ultimul gând al prietenului dus, în singurătatea plecării subite, va fi fost să te facă legatarul netrăitelor lui zile, ca, adăugate alor tale și împărțite la 2, să rezulte o medie statistică întrucâtva rezonabilă?!

Totuși, în ciuda atâtor rezerve și obiecțiuni, răspund „anchetei“ că nu mă supără ghilimelele ei mari cât niște aripi de liliac; e liberă să ia în evidență una dintre obsesiile subsemnatului și, dacă îi priește, s-o pitească printre rezervele ei cu regim nocturn ori hibernal. Declar că, de circa opt ani, mă gândesc la existența lui Yehuda Halevi și la decantarea perenității lui valorice prin cei circa opt sute de ani scurși de când om și legendă s-au făcut una. Poet, comerciant, medic, filosof, teosof, poliglot și sionist vizionar, acest contemporan al primelor cruciade mi se impune paradigmatic și așteaptă, cu prea multă răbdare, studiul pe care i l-am promis, însă în contul căruia nu există deocamdată decât, vai, câteva invocații.

Dar, cine știe, poate că aș fi în stare să conving un om tânar a-și înnobila cârca sub o asemenea povară și să plece, el, *la drum cu Yehuda Halevi*, în titlu din urmă petrecut de privirile mele ca de o binecuvântare neîncețoșată.

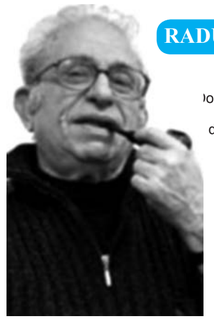

RADU COSAȘU

O „rivoluție“ care a făcut „tabula rasa“

Aflasem de la Dorel Dorian că lui Radu Cosașu îi displace profund întrebarea: „La ce lucrați acum?“. Și a avut dreptate. Radu Cosașu mi-a mărturisit că refuză mărturisirea, dintr-un soi de superstiție, de altminteri frumoasă: să nu destăinui și titlul și intențiile viitoarelor cărți să rămână secrete. N-am încercat să-i schimbăm hotărârea.

- Dar ne-ar fi plăcut, dragă Relu, să ne destăinui ceva măcar despre pasiunea ta pentru neuitatul întru eternitate, veșnic tânărul Fred Astaire.

- Despre Fred Astaire, cu plăcere, oricând. De altfel, tocmai scriu din nou despre el.

- Și ne îngădui să „furăm“ un fragment?

- Oricare vei crede de cuviință...

Și mi-a plăcut să cred din relatarea lui Dorel Dorian, că alegând un extras din ultimul său microeseu publicat în „Dilema“, vom forța și destinul. Că va veni, cândva, un mic volum închinat iubirii lui Cosașu pentru *Viața ca-n filme* și pentru nemărturisita, veșnica tinerețe pe care o încercăm ca pe un sentiment tăinuit și pentru atâtea nostalgii de care ne sfiim.

- O să semnezi tu rândurile astea? - l-am întrebat pe Dorel Dorian.

- Le lăsăm nesemnate...

[...] „Rivoluția“ operetristică face *tabula rasa* (asta era o expresie a unui propagandist de-al nostru, prin '46, de câte ori nu sesizam diferențele calitative dintre feudalism și sclavagism: „Dumneavoastră faceți *tabula rasa* între cele două orânduiri“), *tabula rasa* din frontierele dintre normal și anormal, dans și mers, inteligență și stupiditate, serios și neserios, știință și artă; dumnealor șterg granițele dintre „mă doare-n cot“ și „mă doare-n suflet“, dovedind că omul e o trestie multilaterală, polivalentă, inteligentă, impertinentă, profundă și superficială, dar trestie care cântă și dansează, de unde, *ergo*, dreptul ei la melodie și la datorie, datoria ei de a refuza neantul, morbidul, acceptând fluidul genurilor aflate printre gene, scene, hiene și florile dalbe [...].

SANDA FAUR

Nu sunt o structură care privește înapoi cu mânie...

Câtă vreme îmi continui lucrul la „Realitatea Evreiască“, pot spune că prezentul meu este prin excelență jurnalistic, pentru că revista noastră mă obligă la un consum gazetăresc la care nu sunt dispusă să renunț. Nu sunt o structură care privește înapoi cu mânie, dar nici cu melancolie... poate doar cu nostalgie... așa că mi-aș dori să finalizez cartea de proze scurte *Sara în Țara Amintirilor*. Câteodată, mă gândesc să-mi strâng într-un volum și întreaga mea publicistică culturală, singura care nu e sortită efemerului.

P.S. - *Am fi putut continua, desigur, cu alte și alte întrebări redacționale. Ne-am gândit, însă, că cele două rubrici permanente ale doamnei Sanda Faur se constituie într-un răspuns perpetuu și un mic „aconto“ din viitoarea carte.* **(R.E.)**

AUREL STORIN

Înainte, cu speranță

Pe vremea, cam demult apusă, a tinereții mele, își făcuse locul în repertoriul teatrelor din lume o piesă foarte bine scrisă, a unui autor englez devenit celebru între timp și care se intitula „Privește înapoi cu mânie!“. Iar eu completam, pe atunci, „... și înainte cu speranță!“, pentru că pe vremea aceea mai aveam speranțe.

Acum, am „proiecte“. Proiectul mi se pare, într-un fel, cea mai înaltă formă de speranță. Este ceva care îți dă iluzia unui viitor aproape sigur. Dați-mi un „proiect“ și nu mă mai îndoiesc de ce poate urma!

Așadar, iată proiectele mele, cu toate neliniștile ce mi le stârnesc viitorul imediat și Orientul Apropiat:

1. Lucrez la o carte de eseuri iudaice care va purta, în cazul în care Editura „Hasefer“ va decide s-o publice, titlul „Trasul cu praștia la evrei“.

2. Sunt pe cale să termin o istorie a teatrului, care se va intitula „Teatrul românesc de revistă. Dimensiuni. Pericole. Destine“. Va fi un tom de circa 400 de pagini, care va cuprinde și o addenda, în care am adunat cele mai celebre scenete, scheciuri și cuplete care au făcut gloria „Cărăbușului“ lui Constantin Tănase. Să vedem ce va ieși și, mai ales, dacă această carte va ajunge la public.

3. Voi continua seria colaborărilor mele la excelenta revistă „Realitatea Evreiască“.

4. În rest, să fim sănătoși...

OCTAVIAN SAVA

Pregătesc un tsunami

Nu glumesc deloc, este vorba de musicalul *Tzunami la Boema*, care se va juca la Teatrul de Revistă „C. Tănase“, când va reintra în circuit Sala Savoy, care acum este în reconstrucție.

În altă ordine de idei, vreau să scriu un roman biografic despre viața Prințului George Bibescu, fiul domnitorului George Dimitrie Bibescu, a cărui biografie extraordinară mă pasionează de multă vreme, mai precis din momentul în care i-am văzut, în parcul Castelului Mogoșoaia, placa memorială care povestește pe scurt viața prințului. Ceea ce am citit acolo m-a obsedat... Acum lucrez la bibliografie...

Bineînțeles, voi continua serialul „Memoria afectivă“ din „Realitatea Evreiască“.

DAN MIZRAHI

Cel mai mult îmi doresc să fiu sănătos

Vreau, nu vreau, la vârsta mea sunt nevoit să îmi limitez planurile de viitor. Totuși, trebuie să vă spun că nu am ieșit încă din viața artistică muzicală. M-am bucurat în această stagiune de un *dublu concert în do minor*, la Atheneul Român, cu Verona Maier, acompaniat de orchestra simfonică a inginerilor, dirijată de ing. Andrei Iliescu și - în cadrul aceluiași concert! - *Rapsodia în blue*. Separat, în aceeași formație, în deplasare la Câmpina, am susținut un *Concert în Fa minor*, de Bach. La sfârșitul stagiunii am avut parte de *un medalion de compozitor*, susținut atât la Casa Memorială Dinu Lipatti, la Fundățeanca, cât și - din nou - la Câmpina (la Sala de festivități situată în parohia Bisericii „Sf. Nicolae“, al cărei paroh, preotul Petru Moga, este un distins și pasionat iubitor al artei muzicale și, totodată, o excelentă gazdă). Acest medalion urmează să fie preluat în prima parte a stagiunii (2008-2009) de către Filarmonica „George Enescu“. (Cuprinde 25 de cântece, pe care le acompaniez integral). Să vă mai spun că am beneficiat de concursul unui mănunchi de excelenți artiști, membri ai Corului Filarmonicii „G. Enescu“, precum și cunoscutul tenor Florin Diaconescu, apreciatul interpret de muzică ușoară Dorin Anastasiu și, în sfârșit, o plăcută surpriză, prin participarea unui tânăr tenor mexican, pe nume Cezar Sancez.

În viitorul apropiat, mi-aș dori reeditarea cărții mele, intitulată *Așa a fost*, dar cel mai mult și mai mult îmi doresc să fiu sănătos.

FELICIA WALDMAN

Lucrul cel mai important – instruirea tinerei generații în spiritul adevărului

Am de scris vreo patru sau cinci articole pentru publicații de specialitate din străinătate, volume sau reviste care se ocupă de moștenirea culturală evreiască. Dar, lucrul cel mai important mi se pare instruirea tinerei generații în spiritul adevărului. În acest sens, voi participa la organizarea (împreună cu A.E.R.V.H, condusă de dr. Liviu Beris, și cu Asociația pentru Educație Civică și Dialog a dnei Michelle Kelso) unei sesiuni de instruire pentru profesorii de istorie privind predarea Holocaustului... În toamnă, voi participa la o serie de conferințe internaționale.

P.S. - *Dacă ne veți îngădui să publicăm, cel puțin, extrase din lucrările dvs., paginile revistei noastre vă stau la dispoziție.* **(R.E.)**

ANTON CELARU

Faptul că pot lucra împreună cu fiul meu îmi produce o mare bucurie

Anul acesta mi-a apărut traducerea cărții lui Bashevis- Singer, *Judecătorul de pe strada Krochmalna*; am propus Editurii „Hasefer“ o nouă carte, de data aceasta o traducere după Shalom Aș, *Vrăjitoarea din Castilia*, pe care tocmai am terminat-o de lucrat. Vreau să menționez și intenția de a scoate la iveală o antologie de umor evreiesc, intenție pe care o voi îndeplini cu ajutorul fiului meu, Arin Celaru. Faptul că noi doi avem proiecte comune îmi produce o mare bucurie.

P.S. - *Mult stimate dle Celaru, îngăduiți-ne să vă solicităm, cu anticipație, extrase din viitorul dvs. volum de bună dispoziție și glume evreiești.* **(R.E.)**

ȚICU GOLDSTEIN

Șantierul meu

Șantierul meu e variat, deși, la cei aproape 70 de ani, pot să încep (ne)liniștit numărătoarea inversă... Pentru „Hasefer“ am tradus acum André Neher, *Faust și Maharalul de la Praga*. Marele Rabi Loew, legendarul creator al Golemului, strămașul ciberneticii, om al Renașterii, a fost un model demn de urmat de către toți marii rabini care nu s-au mărginit la teologie, deschizând ferestre largi către științele de vârf ale vremii lor; Maharalul către astronomie, pe vremea lui Kepler, așa cum mai târziu, la noi, Alexandru Șafran, în vremea lui Einstein, a descoperit corespondențe între Cabala și fizica nucleară, ori Marele Rabin al Franței, René-Samuel Sirat, s-a preocupat de etica medicală în epoca manipulărilor genetice.

Iudaismul nu are voie să rămână în urma cuceririlor științei, care modifică mediul și omul. În același timp, marii rabini au fost și trebuie să fie deschiși dialogului cu creștinismul și islamul, ceea ce pretinde cunoștințe și din alte orizonturi spirituale. A ne mărgini la „ale noastre“ reprezintă o formă de ghetoizare.

Un alt interes al meu se îndreaptă către Cilibi Moise (1812-1870), primul scriitor evreu de limbă română. Acest „Mendelsohn al evreimii bucureștene“ (B.P. Hașdeu), aliterat și geniu oral care își dicta aforismele direct tipografilor, a fost cel mai iubit evreu din Țara Românească, pentru felul său generos, dezinteresat, înțelept și săritor la nevoie ca nimeni altul. Un aforism al său, celebru, face cât o întreagă bibliotecă: „Evreii fac economie, românii fac politică și, împreună, fac economie politică“. În cursul investigațiilor mele pentru scrierea unui eseu monografic, am fost la Cimitirul Filantropia, sperând că voi găsi urme ale monumentului său, ridicat în urmă cu aproape un veac și jumătate de către Moses Schwarzfeld, editorul operei marelui mucalit și filosof popular. Din fericire, monumentul a fost renovat, cu partea originală, din grija comunității, în 1971.

În sfârșit, vreau să public o nouă plachetă de micropoeme în stil Haiku, după *Muntele visului*, intitulată *Eternități de-o clipă*. Iată câteva: „Contradicția mea / am dascăl furnica / dar ascult de greier“; „Carteziană / mă doare, deci exist / dar pentru cine?“.

LIVIU ROTMAN

Preocupări

În mare, aș putea să împart preocuparile mele actuale pe trei mari categorii de interes: cele legate de înnoirea și restructurarea cursurilor universitare, pe care le voi avea în viitorul an universitar 2008/2009, pe problematica activității Centrului pentru Studierea Istoriei Evreilor din Romania (C.S.I.E.R.) și pe propria mea activitate de cercetare.

Voi începe cu ceea ce consider preocuparea mea de bază, cea de profesor. În privința cursurilor universitare, pe primul plan stau cele ținute în cadrul Școlii de Studii Politice și Administrative (S.N.S.P.A.). Printre acestea amintesc un curs despre Holocaust, pe care încerc să-l completez în permanență, și care are o audiență deosebită printre studenți, un curs despre minoritățile etnice din România, cu accent pe poziția *Puteri politice din România față de alteritatea etnică de-a lungul istoriei*. Acest curs se va transforma în acest an în curs de M.A. (masterat), deci trebuie să-l restructurez conform noii exigențe. Un curs despre modernizarea României pentru studenții de anul I încearcă să prezinte complexitatea modernizării și permanența idealului de modernizare.

În paralel, voi preda un curs de istorie a evreilor din România și un curs de istorie a sionismului la masteratul de științe iudaice al Universității București și, la Universitatea „Babeș-Bolyai“ din Cluj, un curs-modul - în cadrul masteratului de științe iudaice - despre instituțiile clasice ale societății evreiești, în care încerc să subliniez specificitatea istoriei unui popor care a trăit, 2000 de ani, fără propriul stat.

În ceea ce privește activitatea managerială a Centrului de Istorie a Evreilor, mă concentrez pe îmbunătățirea activității de documentare, prin organizarea modernă a importantelor fonduri arhivistice pe care le deținem, prin crearea unor bănci de date pe câteva teme majore. Toate acestea, fără a neglija planul de cercetare și publicații - destul de ambițioase - ale C.S.I.E.R. În aceeași direcție, sunt preocupat de consolidarea echipei de cercetare, prin atragerea a efortul nostru a unor elemente tinere. Programul meu de cercetare este legat de preocupările didactice. De altfel, cursurile, contactul nemijlocit și permanent cu studenții îmi alimentează cercetarea. Permanent mă conving de adevărul formulei ebraice: „Mult am învățat de la profesorii mei, dar și mai mult, de la elevii mei“.

Astfel, lucrez la o temă – ceea ce sper că va fi o carte - despre raportul majoritate-minoritate în istoria României. În al doilea rând, sunt preocupat cu evoluția instituției comunitare la evreii din România.

În rest... încă multe proiecte, dar despre acestea... altădată.

Realizarea cea mai importanta va fi în august, când voi deveni... bunic.

Dr. VOLIA KÖNIG-GOLDSTEIN

Mă pasionează lirica poeților evrei de limbă germană...

Sunt o mare iubitoare de poezie și mă pasionează, cu predilecție, lirica poeților evrei de limbă germană. Am publicat în „Realitatea Evreiască“ poeme de Rose Ausländer și Hilde Domin.

Acum, mă preocupă Erich Fried, născut la Viena în 1921 și decedat la Londra, în 1983. Anexarea Austriei l-a transformat, în 1938, pe Erich Fried „dintr-un liceean austriac într-un evreu persecutat și exilat“. Ani la rând, vocea lui putea fi ascultată la B.B.C., adresându-se foștilor săi concetățeni... Se spune despre acest mare poet că a redat demnitatea poeziei de limbă germană. Iată câteva micropoeme ale sale, în versiunea românească:

Fără umor: „Băieții aruncă în glumă cu pietre în broaște / broaștele mor, fără glumă“. *Teamă și îndoială*: „Să nu te îndoiești de acela care îți spune că i-e teamă / Dar să te temi de acela care îți spune că nu cunoaște îndoiala“. *Statu quo*: „Cine vrea ca lumea să rămână așa cum este / acela nu vrea ca ea să rămână...“.

BORIS MARIAN

Apelez la muza cea mai apropiată mie

Chiar dacă în momentul de față lucrez la un volum de proză, aparent un roman, care se va intitula, probabil, *Început de roman*, evident voi continua să apelez la muza cea mai apropiată mie, intenționând, astfel, să mai scot un volum de versuri, al cărui titlu „încă n-a venit“. Mai lucrez la propria mea conștiință.

Anchetă realizată de Nedeea Burcă